

Микола Цмоканич

Страждання можуть проявлятися в житті кожної людини по-різному: для когось це фізичні страждання, хвороби, для іншого – душевні переживання, тривоги і навіть спокуси. Перед кожним із нас поставало питання: “Чому людина страждає?” Мабуть, небагато переймається стражданнями грішника, бо побутує думка, що Бог карає грішника, оскільки той не шанував Його, ближніх, порушував закони. Тому коли хтось зазнає нещастя, можна почути думку: “От його Бог і покарав”. Зі стражданнями грішника, здавалося б, все просто і зрозуміло. Але приймаючи такий хід думок, ми не відповідаємо на питання: чому ж страждає той, хто не грішить, а намагається жити праведно? У пошуках відповіді варто звернутися до святоотцівської спадщини.

Святі отці Церкви не навчали, що Бог створив страждання і що Він винен у тому, що людина їх зазнає. За Василієм Великим, страждання не є творінням Бога, бо все Богом було створене добрим, а будь-яке творіння, зокрема і людина, починає страждати тоді, коли відходить від звичної будови, або коли гріх входить у людське життя. Лише тоді люди втрачають здоров'я через поганий спосіб життя або причини, які викликають хвороби, бо Бог створив тіло, а не недуги і болі. Хвороби появляються тоді, коли людина відходить від Бога. Цю думку також підтримує святий Григорій Палама, який наголошував на тому, що Бог не створив ані хвороби, ані фізичних недоліків. Василій Великий навчав, що так само, як нерозумно чинить той, хто вважає, що Бога нема, так само й нерозумно є казати, що Бог винний у стражданнях. Бог створив цілий світ для людини і Він би не хотів, щоб у Його творінні було щось погане. Людина, коли грішить, сама може принести зло і страждання у світ.

Деякі отці, наприклад, Св. Григорій Богослов і Василій Великий, вважали, що страждання може прийти і від таких гріхів, як заздрість, бажання володіти чужим майном і т.д. Людина задля досягнення поставленої мети може насправді спричинити для себе зло і страждання, як це було, наприклад, з Каїном, який з заздрости убив свого брата. Бог не одобряє гріх, тому що знає, до чого він може привести, а тому хоче допомогти нам за допомогою Заповідей. Не можна винуватити Бога у тому, що він

насилає страждання після гріха, бо знаємо, що страждання – наслідок гріха. Але навіть терпіння і біль Бог дає можливість використати на благо. Адже й сам Ісус Христос за наші гріхи страждав, терпів і вмер, але після них воскрес і вознісся на небо.

Дискомфорт, страждання і спокуси, за святим Августином, відкривають справжню суть людини, показують її теперішній стан душі. Страждання виявляє, якими ми є насправді, адже лише в екстремальних умовах людина діє так, як ніколи не поводи́ла б себе у стані комфорту. Крім того страждання покаже, чи людина є доброю лише інколи, чи такою завжди не зважаючи на будь-що. А можливість побачити себе справжньою і усвідомити свою гріховність є важливим етапом на шляху духовного зростання кожного з нас.

Бог, який може допустити, щоб людина зазнала страждань і спокус, робить це не для того, щоб покарати і провчити її, а для того, щоб навчити. Іван Золотоустий повчав, що якщо Той, Хто знає про чиїсь страждання, не зупиняє їх, то лише тому, що має промисел і турбується про того, хто страждає. У Божий промисел можуть входити труднощі у людському житті, але лише тому, що так буде краще для самої людини і у теперішньому житті, і у майбутньому після смерті. У молитві «Отче наш», промовляючи: “Нехай буде воля твоя”, - ми вкладаємо своє бажання прийняти Божу волю, якою б вона не була (радість, утіха, страждання, терпіння, щастя, біль), адже лише дорога, пропонувана Богом, приведе нас до спасіння, збереже від гріхів і зла. Святий Августин вважає, що хоч та дорога і може бути болючою, сповненою приниження і страждання, але вона є хорошим лікарством від гордості, найголовнішого гріха, а також багатьох інших, похідних від цього. А такий болючий лік набагато кращий від солодкої хвороби, яка вбиває і губить людину. Тому страждаючи, варто розуміти, що це Божа допомога у нашому розвитку, щоб ми стали набагато кращими, ніж були до цього.

Усвідомлюючи це, святі отці самі прохали про те, щоб Бог дав їм можливість страждати, щоб через такий спосіб вдосконалитися і стати ближчими до Нього, а зазнавши страждань і спокус, дякували Богу за них. Все, що з нами стається у земному житті, дано нам на вдосконалення. Головне лише правильно це використати. Єфрем Сирійський навчає, що все, що стається з нами, ми маємо приймати за благо, бо знаємо, що нічого не відбувається без Бога. Тому диявол якщо й спокушає нас, то лише з допуску Бога, Який знає міру, яку ми можемо витримати.

Звісно, деколи Бог може допустити страждання людини за її гріхи, але лише з метою її навернення та спасіння. Так як люблячі батьки можуть дитину насварити, застерегти і обмежити від чогось поганого, щоб вона не стала на згубний для себе шлях, так і милосердний Батько може у такий спосіб наставити на правильний путь, дає можливість

людині побачити, яким же ж згубним є той чи інший гріх, через який людина і страждає. Деколи те, що ми вважаємо за страждання, може насправді бути благом для нас, адже ми ніколи не знаємо, як розвиватиметься наше майбутнє. Можливо, у такий спосіб Бог хоче нас оберезити від того зла і гріха, про який ми ще не знаємо. Святий Василій Великий навчає, що Бог не карає нас, аби “знищити”, а з метою ближче до себе направити, від чогось оберезити. Тому втрата здоров’я чи майна може бути вбереженням нас від того джерела спокус, які ми не змогли б перебороти, або які б якось інакше негативно вплинули на наше життя.

Никодим Святогорець написав, що треба терпеливо зносити будь-які скорботи і не скаржитися, адже ті, які не нарікали на Бога і не хотіли якомога швидше від них позбавитися через свою нетерпеливість, будуть винагороджені. Ісаак Сирін мав схожу думку і вважав, що якщо душа не скуштує страждань Христових, то не зможе спілкуватися з Ним. Тому багато мучеників були вдячні Богу за можливість вмерти за Нього, бо вважали шлях страждань шляхом до неба. Іван Золотоустий називав страждання ідеалом і шляхом до спасіння.

Хоча ми і не можемо вповні зрозуміти Бога і передбачити Його промисел, але ми точно знаємо, що Бог є люблячий і милосердний до людей, свого творіння, адже Він дає можливість з Ним єднатися і співжити, що є виявом Його безмірної любови. І навіть страждання у житті людини призначені для того, аби використати для самовдосконалення і з’єднання з Богом. Той, хто приймає Божу волю, робить найкращий вибір, обирає найкращу частку, бо люблячий Батько бажає дати нам спасення. Людина не любить страждати, адже для неї це некомфортно, але страждання змінюють, загартовують її, якщо вона намагається змінитися на краще.

Микола ЦМОКАНИЧ, Святоотцівське розуміння страждання // СЛОВО №2 (82), червень-серпень 2020